

2019

2. ÇEYREK RAPORU

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması

Bilkent University

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması

ING Türkiye

1. GİRİŞ/3

1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/3

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/4

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/4

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/14

2.3. 2019 2. Çeyrek Sonuçları/17

3. METODOLOJİ/17

3.1. Amaç ve Yöntem/17

3.2. Demografik Bilgiler/18

3.3. Tasarrufun Tanımı/20

4. EKONOMİST YORUMU/21

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/29

Türkiye’de BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI’NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK’in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3’er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği Oranı

Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

- Son iki dönemdir düşüşte olan tasarruf sahipliği oranı 2019'un ikinci çeyreğinde %13,4'e gerilemiştir.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR

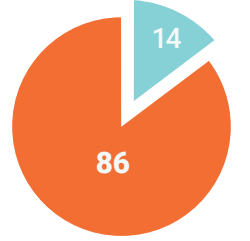
Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

Baz: 549

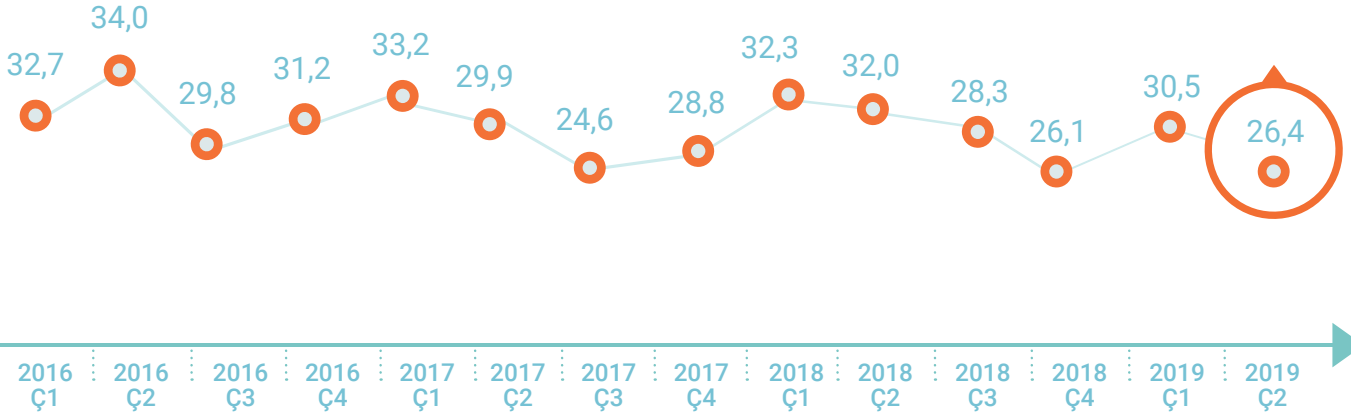
Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanlar arasında önümüzdeki 3 ay için tasarruf yapmayı düşünenlerin oranı (%)

3 ay içinde

3 aydan sonra

2019 2.Çeyrek için
Evet, diyenler

Baz:

2026 2066 2003 2055 2083 2071 2034 2077 2029 2017 2036 2017 2061 2080

- Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı 2019'un 2. çeyreğinde gerilemiştir (%30,5 vs. %26,4).
- Buna karşın yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların arasından «3 ay içerisinde» tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı yükselmiştir (%11 vs. %14).

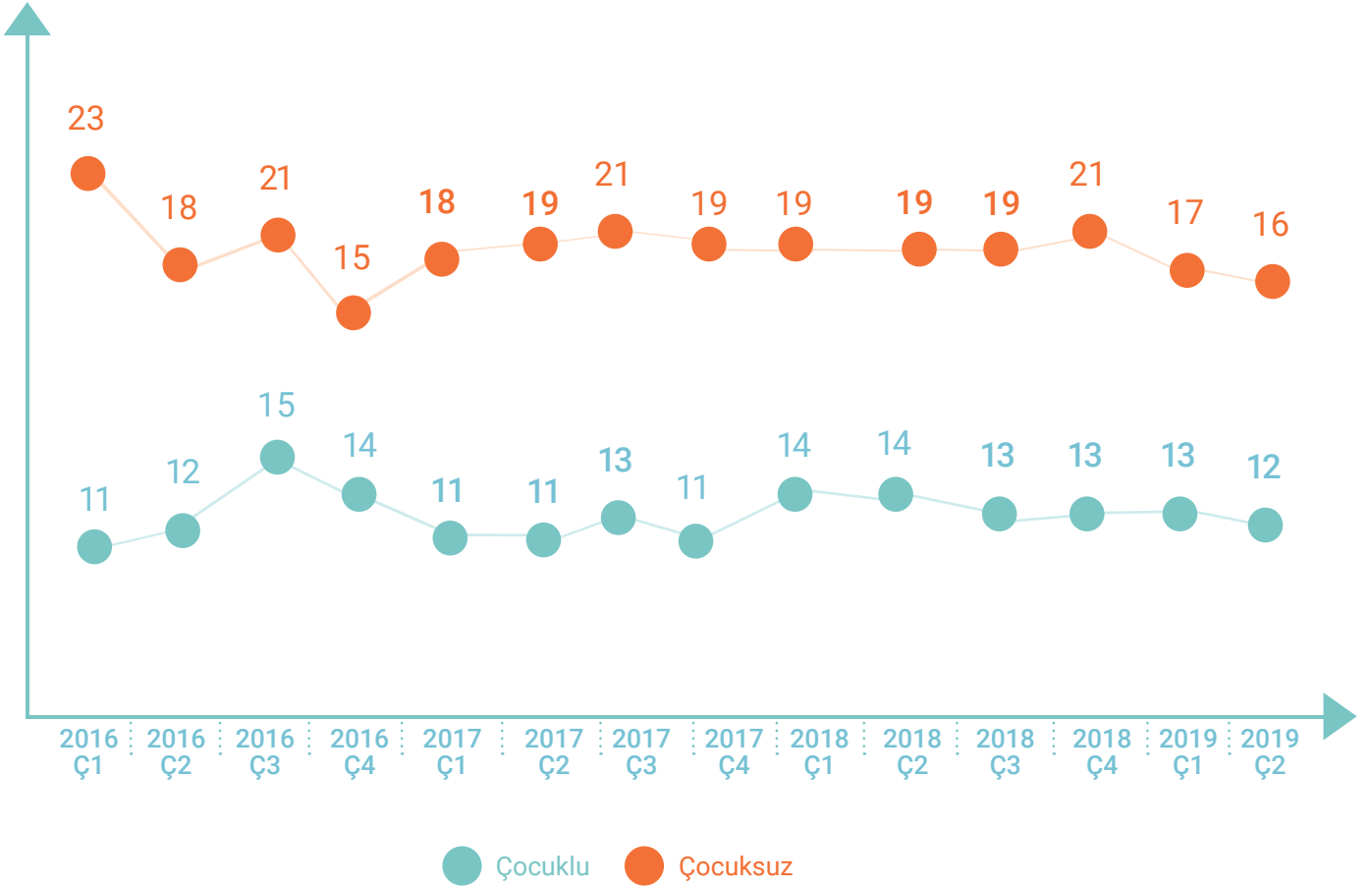
TASARRUFU OLMAYANLARIN TASARRUF EDEMEME GEREKÇELERİ

- «Tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için» tasarruf edemediğini belirtenlerin oranı bu dönem önceki dönemle aynıdır (%80).
- Bunun dışında ifade edilen diğer unsurların oranlarında 2019'un ilk çeyreğine kıyasla anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDEKİ TASARRUF SAHİPLİĞİ

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1508 1483 1626 1628 1617 1615 1698 1614 1606 1565 1542 1517 1609 1551

Çocuksuz olanlar için baz

896 920 778 775 787 787 705 789 797 838 860 886 794 852

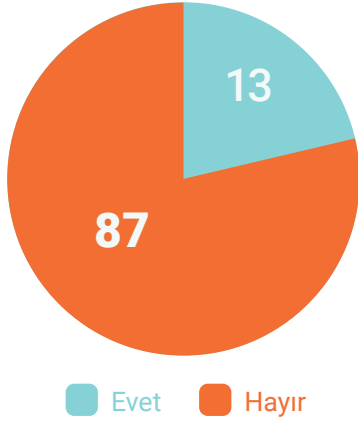
2019'un ikinci çeyreğinde hem çocuklu (%13 vs. %12) hem de çocuksuz bireyler (%17 vs. %16) arasında tasarruf sahibi olanların oranı birer puan gerilemiştir.

TASARRUF PLANLAYANLARIN ORANI; ÇOCUKLU BİREYLERDEDÜŞMÜŞ,ÇOCUKSUZLARDAARTMIŞTIR

Tasarrufu Olmayanlar (Çocuğu olanlar)

Baz: 1366

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

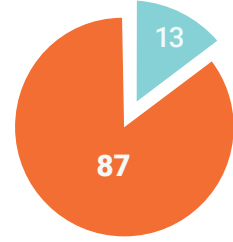
Evet diyenler

Baz: 327

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz? (%)

■ 3 ay içinde

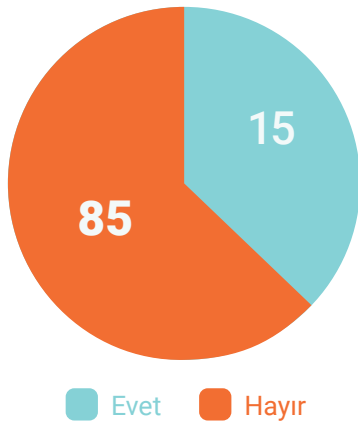
■ 3 aydan sonra

Tasarrufu Olmayanlar (Çocuğu olmayanlar)

Baz: 714

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

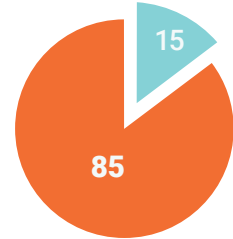
Evet diyenler

Baz: 222

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz? (%)

■ 3 ay içinde

■ 3 aydan sonra

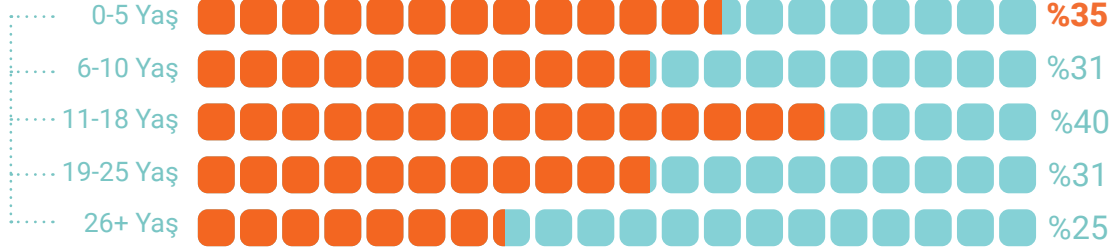

• Bu dönem tasarrufu olmayan hem çocuklu (%28 vs. %24) hem de çocuksuz bireyler (%36 vs. %31) içerisinde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı düşmüştür.

• Çocuklu bireyler arasında önümüzdeki 3 ay içinde tasarruf etmeyi planlayanların oranı bu dönem seviyesini korumaktadır (%13 vs. %13). Öte yandan bu oran çocuksuz bireylerde yükselmiştir (%8 vs. %15).

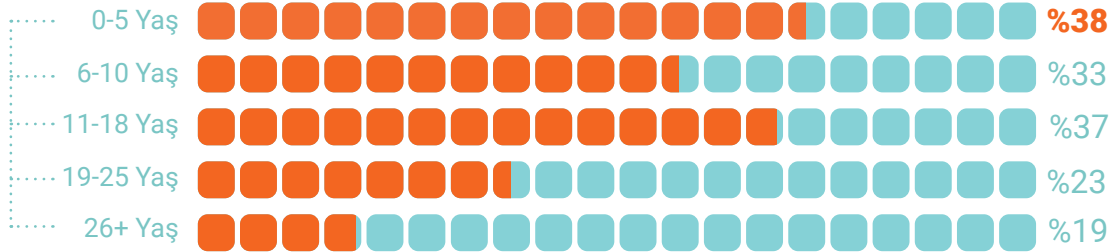
ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

Toplam Çocuklular

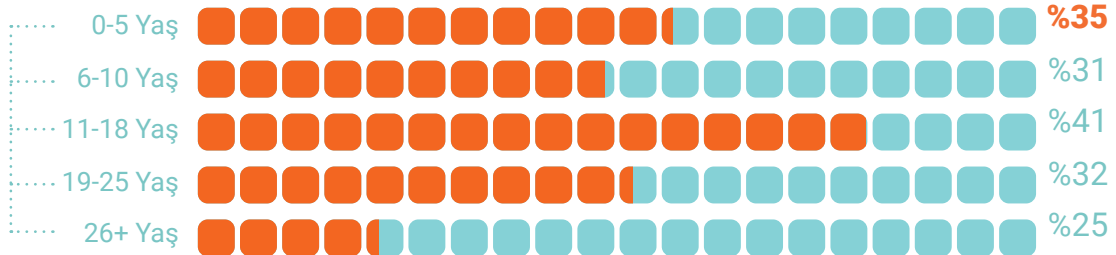
Baz: 1551

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Baz: 185

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

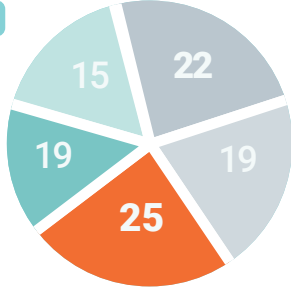
Baz: 1366

- Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımında en büyük değişim 0-5 yaş grubu çocukların oranında görülmektedir (%39 vs. %35).
- Tasarruf sahibi olan çocuklu bireylerin çocuklarının yaşları içerisinde ise 6-10 yaş grubunun oranı %38'den %33'e gerilemiştir. 11 yaş ve üzeri gruplarda ise küçük artışlar görülmektedir.
- Tasarrufu olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının yaş gruplarında 0-5 yaş (%38 vs. %35) ve 6-10 yaş grupları (%33 vs. %31) gerilerken, 11-18 yaş (%37 vs. %41) ve 19-25 yaş (%30 vs. %32) artmıştır.

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş dağılımı

Baz: 1551

0-5
Yaş

6-10
Yaş

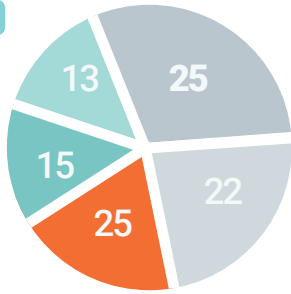
11-18
Yaş

19-25
Yaş

26+
Yaş

Tasarruf sahibi çocuklu bireylerde çocukların yaş dağılımı

Baz: 185

0-5
Yaş

6-10
Yaş

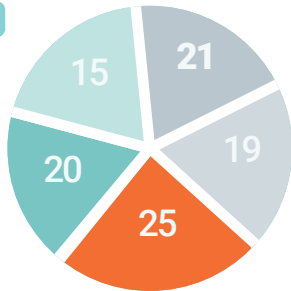
11-18
Yaş

19-25
Yaş

26+
Yaş

Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerde çocukların yaş dağılımı

Baz: 1366

0-5
Yaş

6-10
Yaş

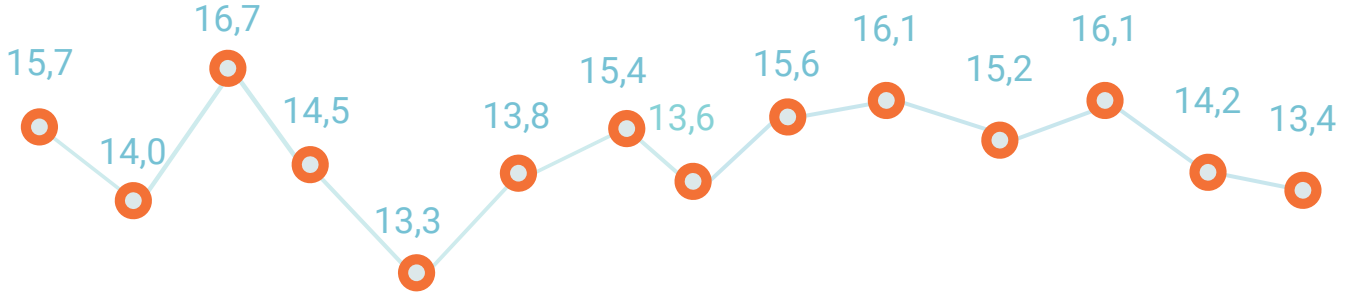
11-18
Yaş

19-25
Yaş

26+
Yaş

- Toplam çocuklu bireylerin yaş dağılımında önceki döneme kıyasla bir değişim görülmemektedir.
- Tasarruf sahibi olan çocuklu bireylerde en büyük değişim 6-10 yaş grubunda görülmektedir (%25 vs. %22).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerde ise 10 yaş ve altı yaşların oranı azalırken (toplamda %44 vs. %40) diğer gruplar içerisinde ise özellikle 19-25 yaş grubunun oranı yükselmiştir (%18 vs. %15).

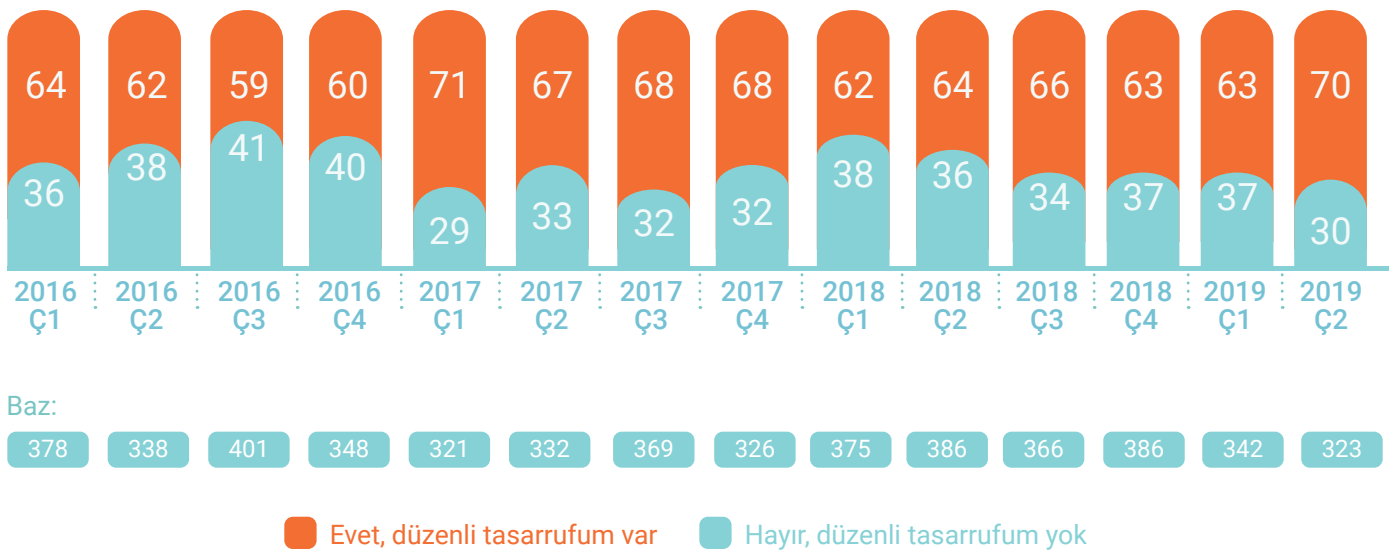
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

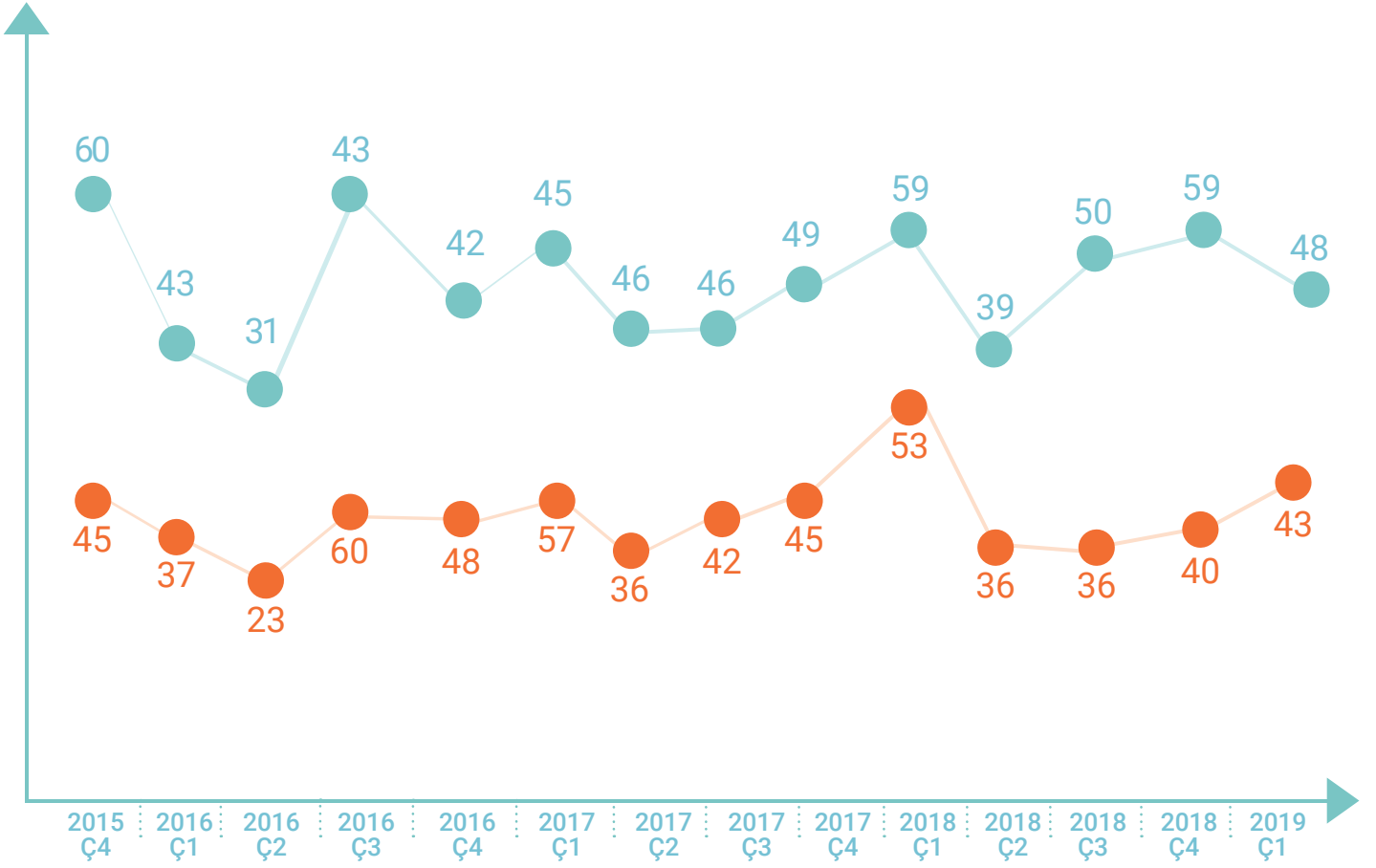
Baz: 2403

● Genel tasarruf sahipliği (%)

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

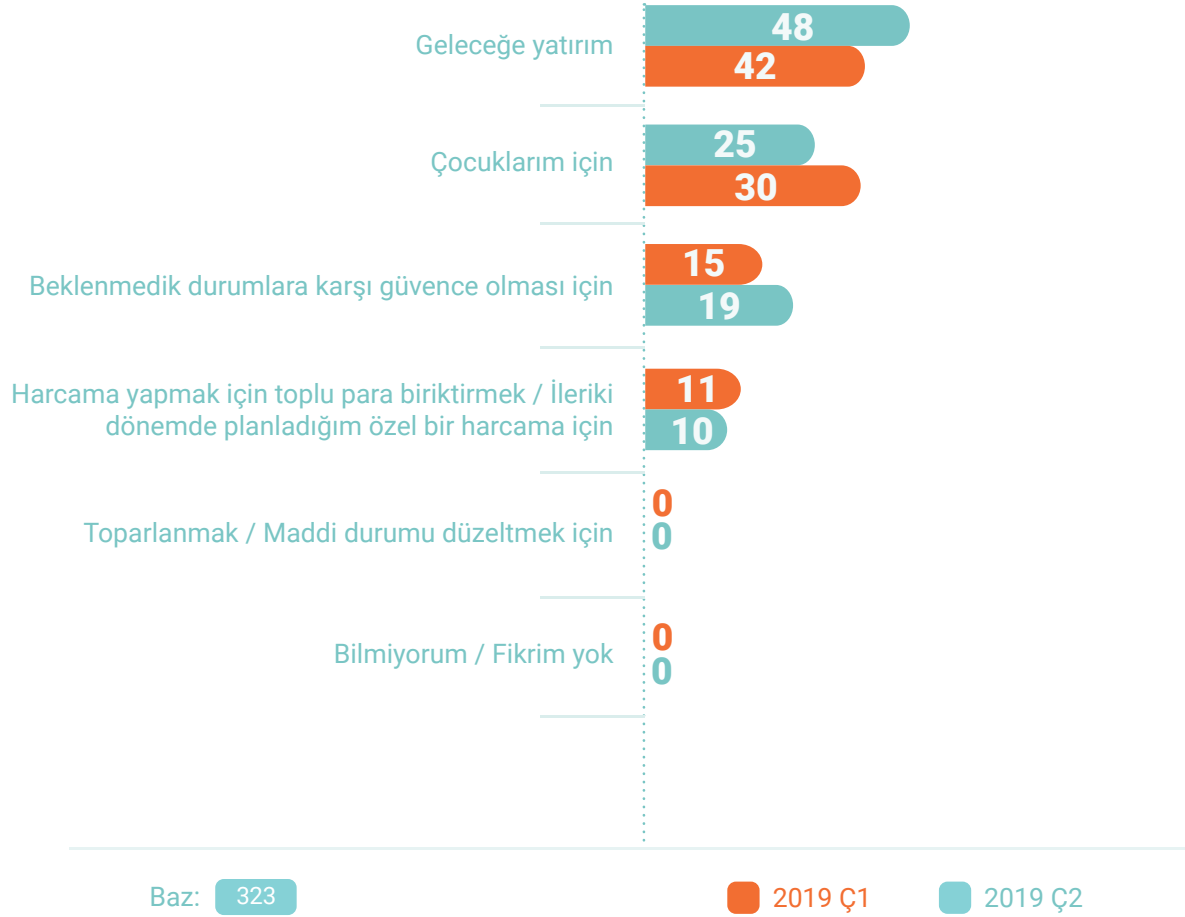
Baz:

136 128 165 140 94 110 118 104 142 138 126 143 125 97

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

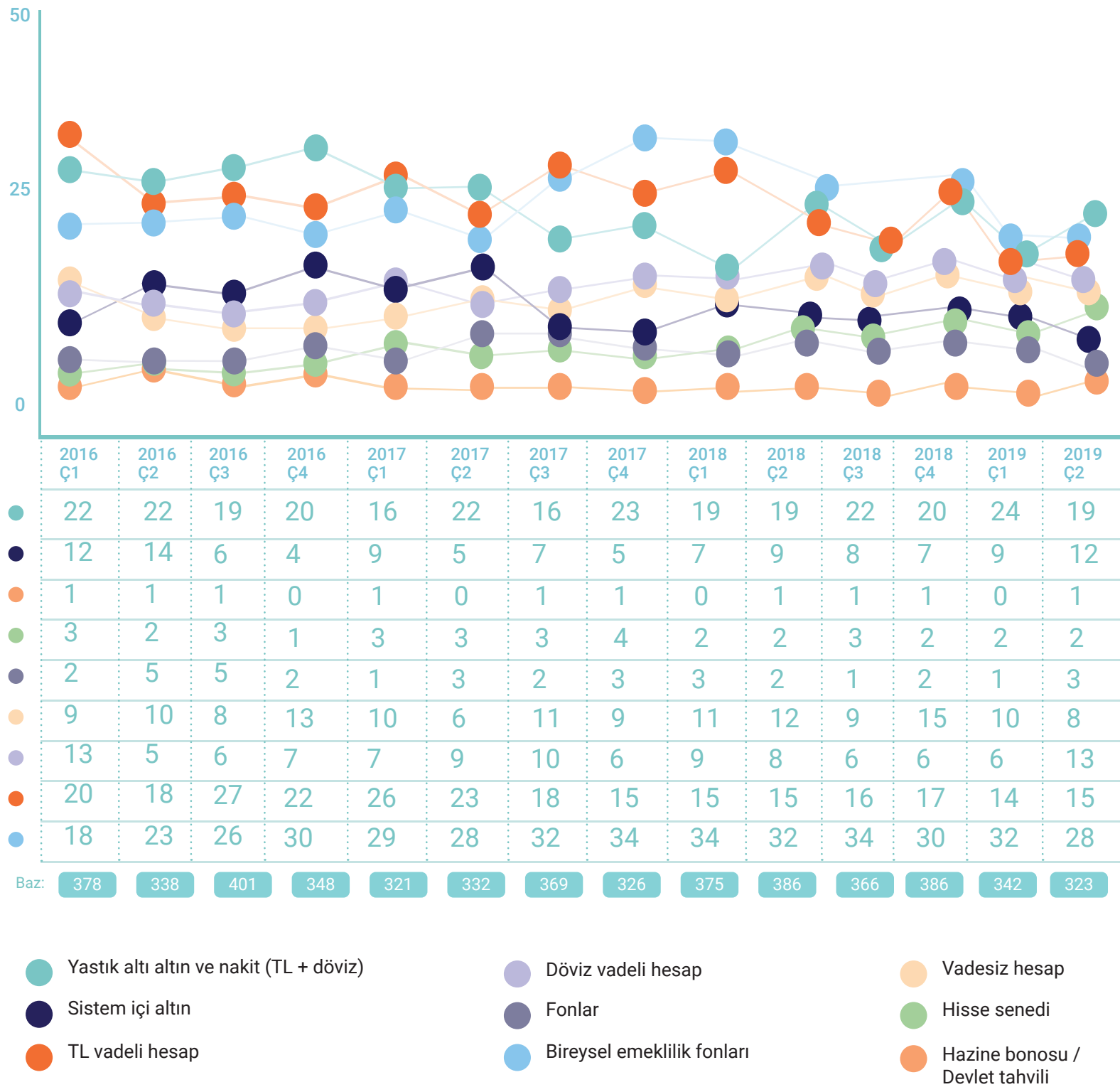
- Bu dönem düzenli tasarruf yapanların oranı %63'ten %70'e yükselmiştir.
- Düzenli tasarruf yapmayanlar arasında; son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı yükselirken (%40 vs. %43), gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı gerilemiştir (%59 vs. %48).

TASARRUFU OLANLARIN TASARRUF YAPMA GEREKÇELERİ

- 2019'un ikinci çeyreğinde «geleceğe yatırım» olması adına tasarruf yaptığını belirtenlerin oranı yükselmiştir (%42 vs. %48).
- Buna karşın hem «çocuklarım için» (%30 vs. %25) hem de «beklenmedik durumlara karşı» unsurlarının oranları (%19 vs. %15) gerilemiştir.

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

Not: 'Bu soru çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamaları %100'ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

● Bu dönem «bireysel emeklilik fonları» (%32 vs. %28) ve «yastık altı altın ve nakit» (%24 vs. %19) düşerken, «döviz vadeli hesap» aracını tercih edenlerin oranı anlamlı derecede yükselmiştir (%6 vs. %13).

BU DÖNEM ALTIN SEVİYELERİ ÖNCEKİ DÖNEMLE BENZER SEVİYELERDE KALMIŞTIR

%	2016 Ç3	2016 Ç4	2017 Ç1	2017 Ç2	2017 Ç3	2017 Ç4	2018 Ç1	2018 Ç2	2018 Ç3	2018 Ç4	2019 Ç1	2019 Ç2
Sistem dışı ve sistem içi altın + sistem dışı nakit (TL veya döviz)	25	24	25	27	23	28	26	29	30	27	33	31
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	6	8	10	14	5	13	10	11	13	12	12	9
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	6	4	9	5	7	5	7	9	8	7	9	12
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	13	12	6	8	11	10	9	8	10	8	12	10
Baz :	338	401	348	321	332	369	326	375	386	366	342	323

- 2019'un ikinci çeyreğinde «yastık altı altın» 3 puan gerilerken, «sistem içi altın» ise tam tersi 3 puan artış göstermiştir. Yastık altı nakit ise %12'den %10'a gerilemiştir.

2019 2. ÇEYREK SONUÇLARI

- 2019 yılının ikinci çeyreğinde tasarruf sahipliği oranı %14,2'den %13,4'e gerilemiştir.
- Tasarruf sahibi olanların yaş grubu dağılımlarında bu dönem en dikkat çekici değişim 18-24 yaş grubundaki 4 puanlık (%18 vs. %14) küçülmedir.
- Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı %30,5'den %26,4'e gerilemiştir. Buna karşın «3 ay içerisinde» tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı yükselmiştir (%11 vs. %14).
- «Tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için» tasarrufu olmayanların oranı bir önceki dönemle aynı kalmıştır (%80 vs. %80).
- Bu dönem hem çocuklu (%13 vs. %12) hem de çocuksuz bireyler (%17 vs. %16) arasında tasarruf sahibi olanların oranı birer puan gerilemiştir. Buna ek olarak her iki grupta da (çocuklu: %28 vs. %24; çocuksuz: %36 vs. %31) yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı düşmüştür.
- Tasarruf sahibi olanlar içerisinde düzenli tasarruf yapanların oranı yükselmiştir (%63 vs. %70). Düzenli tasarruf yapmayanlar arasında son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı 3 puan artarken (%40 vs. %43), gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı (%59 vs. %48) düşmüştür.
- Tasarruf yapma gerekçeleri arasında ilk sırada yer alan «geleceğe yatırım» unsurunun oranı artarken (%42 vs. %48), «çocuklarım için» (%30 vs. %25) ve «beklenmedik durumlara karşı» unsuru (%19 vs. %15) gerilemiştir.
- Tasarruf araçları içerisinde ilk sırasını koruyan «bireysel emeklilik fonları» (%32 vs. %28) ve «yastık altı nakit ve altın» (%24 vs. %19) düşerken, «döviz vadeli hesabı» tercih edenlerin oranı 2019'un ilk çeyreğine kıyasla anlamlı derecede yükselmiştir (%6 vs. %13).
- Tasarruf araçları içerisinde ilk sırasını koruyan «bireysel emeklilik fonları» (%32 vs. %28) ve «yastık altı nakit ve altın» (%24 vs. %19) düşerken, «döviz vadeli hesabı» tercih edenlerin oranı 2019'un ilk çeyreğine kıyasla anlamlı derecede yükselmiştir (%6 vs. %13).
- Tasarrufu olmayan bireyler arasında daha önce tasarruf yapmayı denemiş olanların oranı bu dönem de dahil olmak üzere son 3 dönemdir düşüştür (%51 vs. %47). Önceden tasarruf yapan ancak şu an yapamayan bireylerin %72'si «şu an istese de tasarruf yapamacağını» dile getirmektedir.

AMAÇ VE YÖNTEM

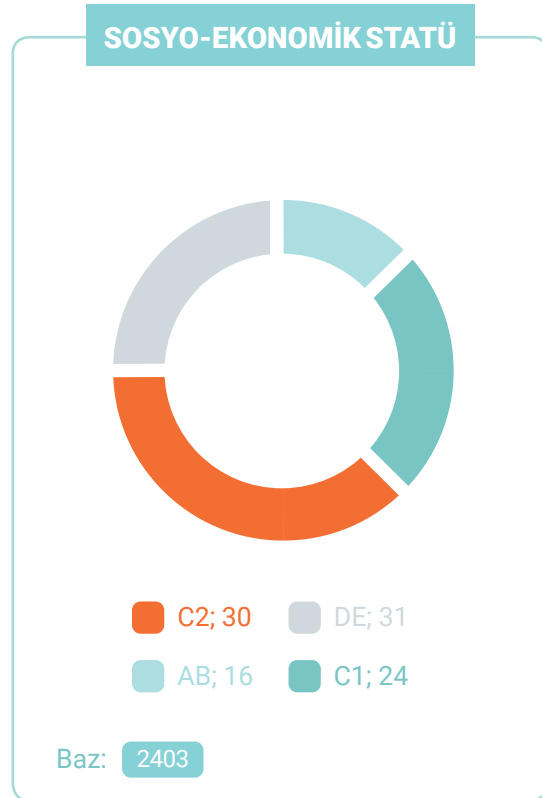
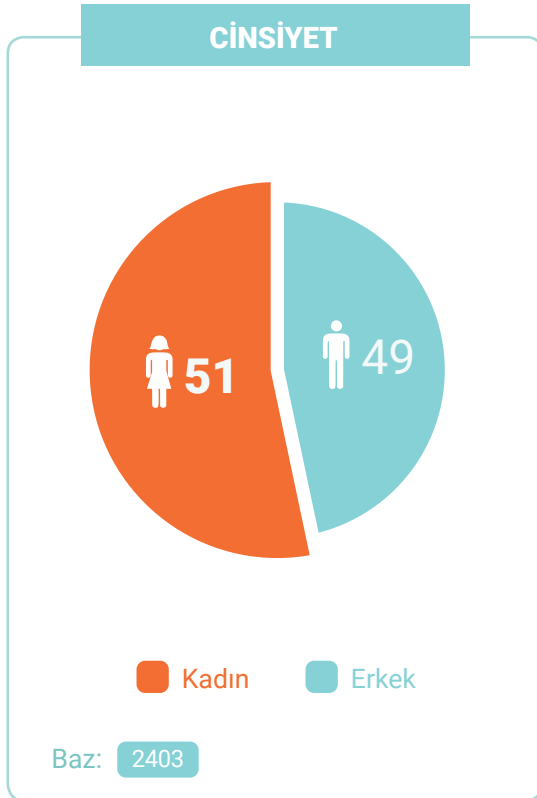
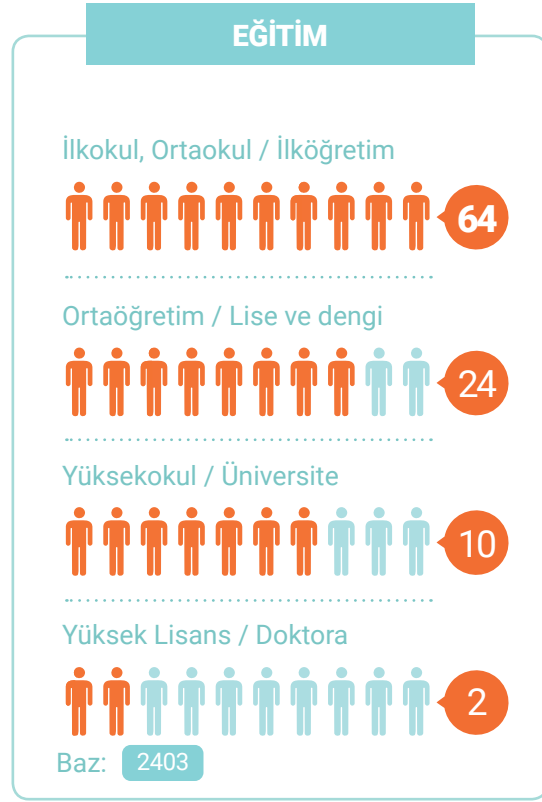
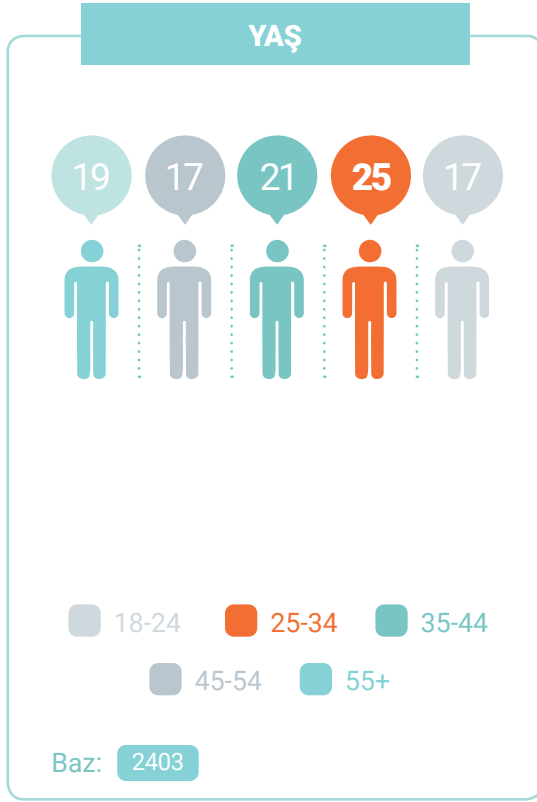
Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın amacı Türkiye'de kentsel yerleşim yerlerinde 18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini izlemektir.

Bu araştırma çerçevesinde;

- NUTS2 bölgelerinde seçilen 26 ilde her ay tesadüfi olarak seçilen 800 kişi ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı 2400 olarak gerçekleşiyor ve raporlanıyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (CATI) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

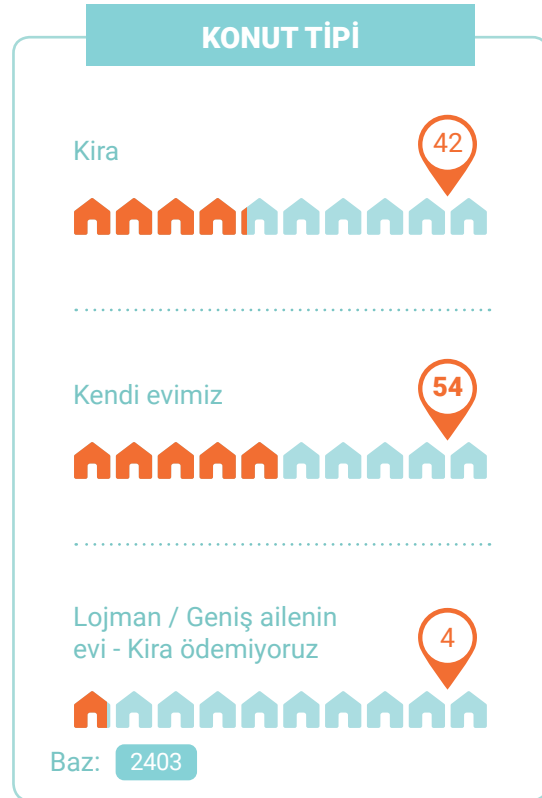
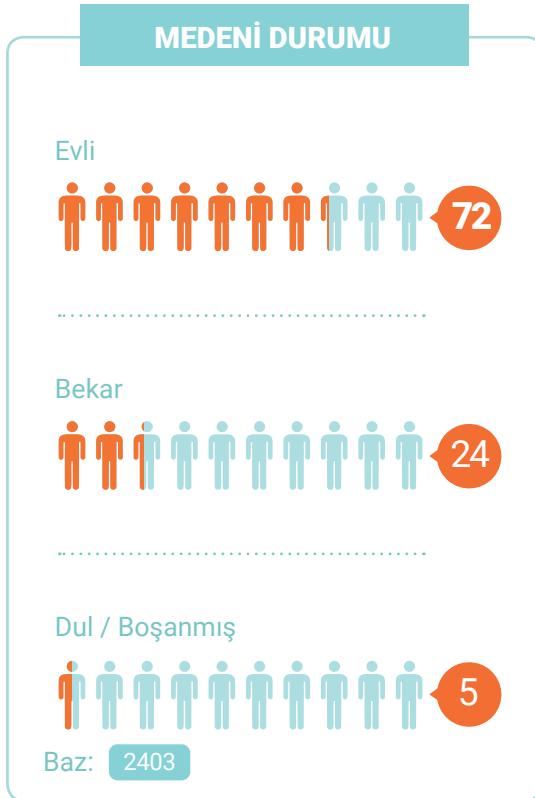
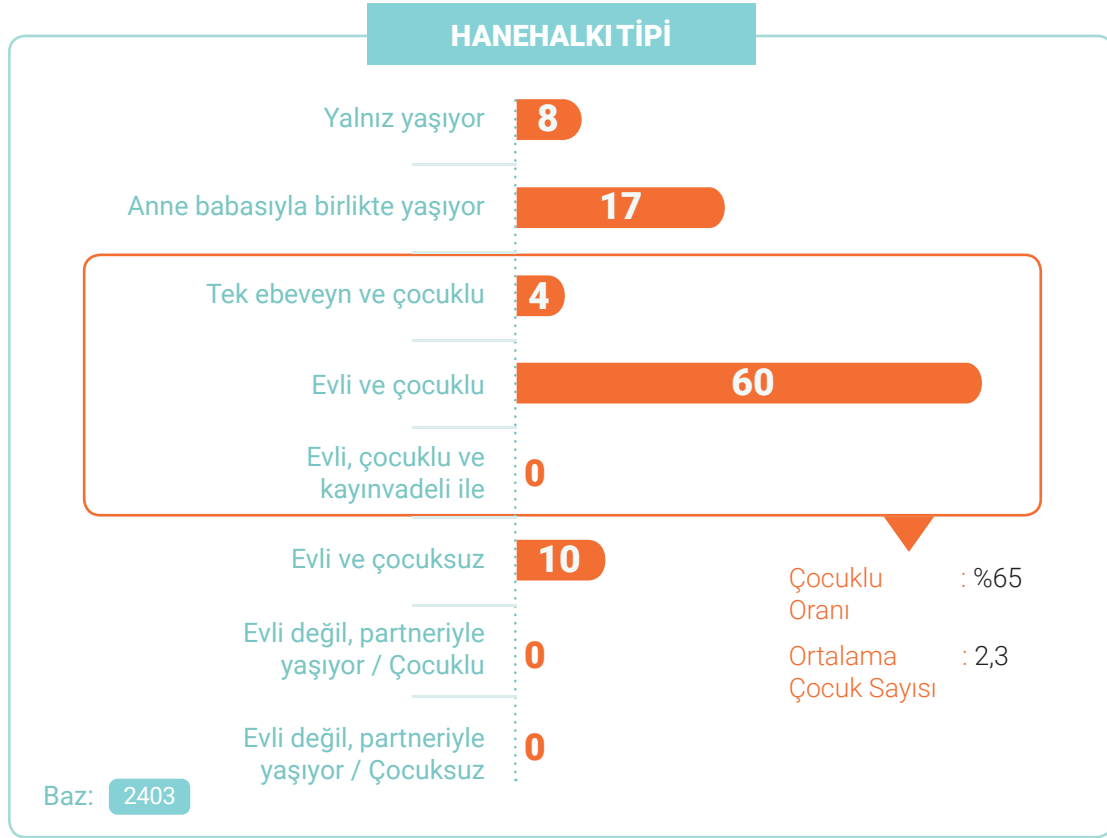
3.1. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2019 1. ÇEYREK

3.2. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2018 4. ÇEYREK

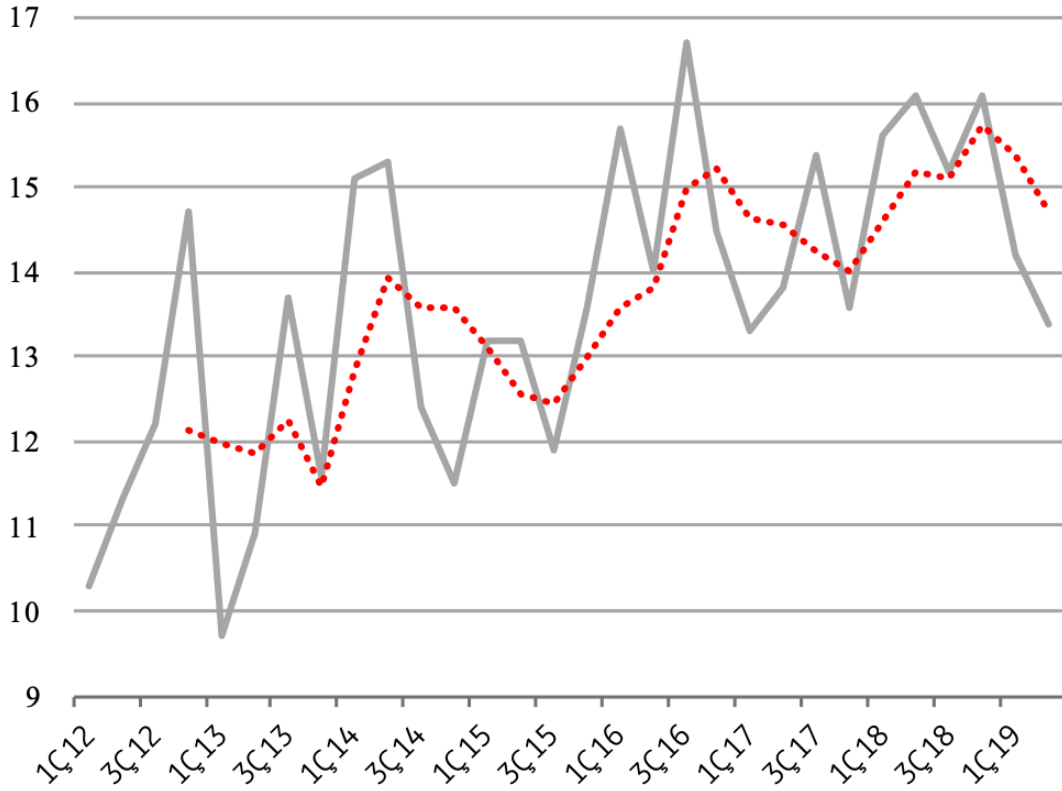

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibarıyla “sarf edilmeyen” anlamına gelmektedir.
- Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içermektedir:
 - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
 - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
 - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
 - Bireysel emeklilik fonları
 - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
 - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI YILLIK ORTALAMA BAZDA EN YÜKSEK DÜZEYE ULAŞTI...

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI ve 4Ç-HAREKETLİ ORT.

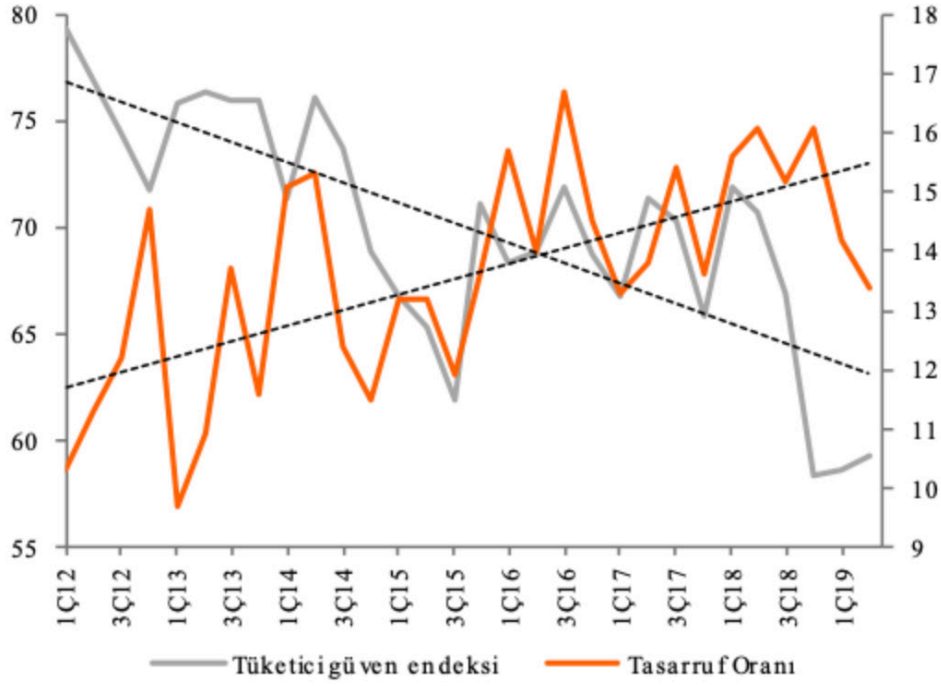
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Bank)

Ağustos 2018'deki dalgalanma sonrası hanehalkı açısından zorlaşan finansal ve ekonomik koşullara paralel özellikle ihtiyat saikiyle yakın dönemdeki tepe noktasına ulaşan Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (TTEA) tasarruf sahipliği oranı 2019 ilk çeyreğindeki düşüşün ardından bu eğilimini 2. çeyrekte de sürdürdü ve %13.4 ile iki yılı aşkın bir süreden beri gözlenen en düşük değere geriledi.

Bilindiği gibi literatürde hanehalkı tasarruflarını etkileyen çeşitli ekonomik, finansal ve de-

mografik faktörler üzerinde durulmaktadır. Demografik değişkenlerin kısa vadede önemli bir farklılık göstermeyeceği varsayımından hareketle 2019'un 2. çeyreğinde hanehalkı tasarruf sahipliğini etkileyebilecek olası finansal ve ekonomik değişkenlerin seyri incelendiğinde:

TASARRUF SAHİPLİĞİ & TÜKETİCİ GÜVENİ

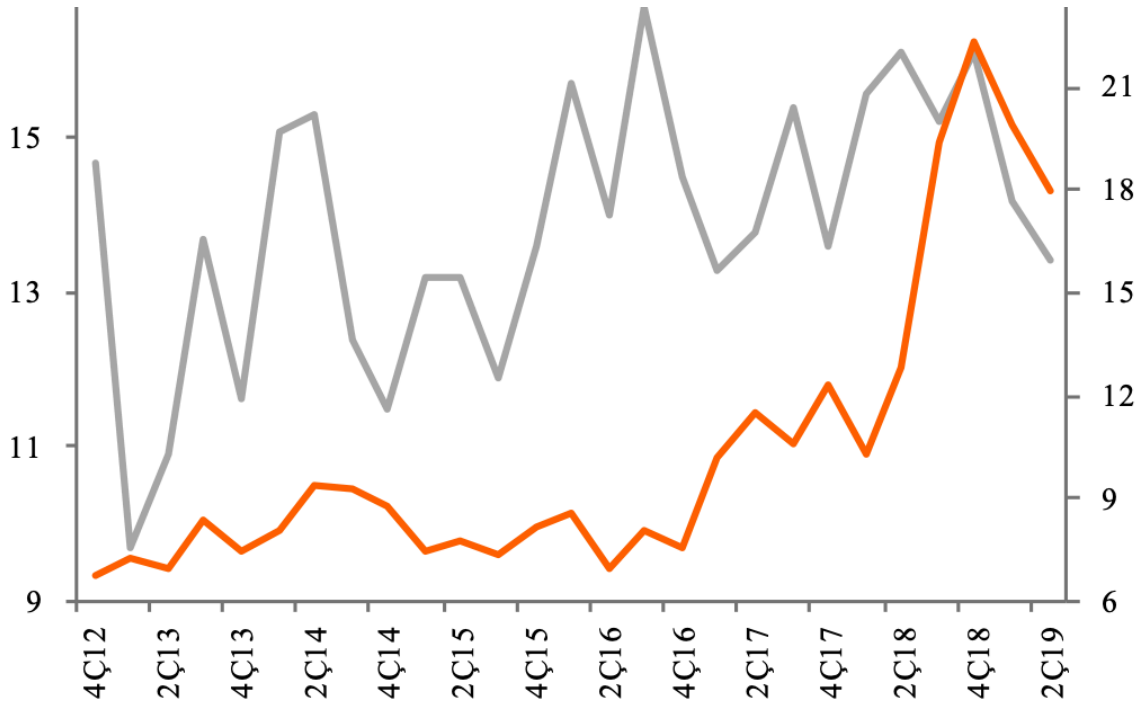
Kaynak: TUIK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Bank)

- Tüketici Güveni: Son yıllarda olduğu gibi 2019'un 2. çeyreğinde de aşağıdaki faktörler ekonomik performans üzerinde belirleyici oldu:

1) Küresel merkez bankalarının izledikleri politikalar ve bunların uluslararası sermaye akımlarına yansımaları: Küresel ticarete ve dolayısıyla dünya ölçeğinde büyümeye dair endişeler finansal piyasalarda başta FED olmak üzere gelişmiş ülke merkez bankalarından gelecek yeni politika adımları beklentilerini güçlendirdi. Dolayısıyla, ABD'de enflasyonun kontrol altında olduğu aktivite göstergelerinin ise ivme kaybını gösterdiği bir ortamda Fed'den gelebilecek adımlar piyasalar tarafından yakından takip ediliyor. Avro Bölgesi'nde ekonomik aktivitenin zayıflığı belirginleşirken, ECB yavaşlayan büyüme ve gerileyen enflasyon beklentilerinin de etkisiyle iletişimine parasal gevşeme eğilimini

ekleyerek, önümüzdeki aylarda bir faiz indirimi için yolu açtı. Nitekim, bu konjonktürde, bir faiz indiriminin yapıp yapılmayacağından çok zamanlaması üzerinde değerlendirmeler öne çıkıyor. Küresel ticari gelişmelere yönelik olarak, kısa vadede ne ABD'nin ne de Çin'in geri adım atmaya niyetli olduğu dikkate alındığında iki ülke arasındaki dış ticaret gerilimine hemen bir çözüm bulunması beklenmezken; Başkanların son görüşmeleri sonrası açıklamalar gerilimin kontrol altında kalacağına işaret etti. Gelişmekte olan ülkeler finansal piyasaları ise FED ve ECB'nin daha destekleyici bir eğilim sergileyen politika duruşları ve buna bağlı olarak görece olumluya dönen sermaye akımlarının katkısıyla 2019'da şimdiye kadar olan dönemde özellikle geçen yılın 2. yarısıyla karşılaştırıldığında daha olumlu bir performans sergiledi.

TASARRUF SAHİPLİĞİ & ENFLASYON

Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Bank)

2) Jeopolitik gelişmeler: Cumhurbaşkanı Erdoğan ve ABD Başkanı Trump arasında G20 toplantıları kapsamında gerçekleştirilen görüşmenin ardından, Türkiye-ABD ilişkilerini daha da zorlaştırma ihtimali yanında finansal piyasalara olumsuz yansiyarak finansal koşulları daha da sıkılaştırma ve kırılgan seyreden ekonomik toparlanmaya zarar verme potansiyeli taşıyan yaptırımlara dair endişeler önemli ölçüde azaldı. Başkan Trump tarafından yaptırımlara dair kesin bir karar belirtilmemesine rağmen konuya dair farklı çözümler üzerinde çalışıldığı açıklaması yurtiçi piyasaları bir süreden beri etkileyen belirsizliğe dair değişen algıda belirleyici oldu. Dolayısıyla, Haziran'da Moodys'dan gelen yeni bir not indirim haberine rağmen, azalan jeopolitik risk algısı ve küresel piyasalarda gelişmekte olan ülkelere dair toparlanan iştahla TL varlıkların fiyatları son dönemde toparlandı.

3) Yurtiçi ekonomi politika uygulamaları ile yurtiçi siyasi gelişmeler: Yenilenen İstanbul seçimleriyle uzasa da yerel seçim sürecinin Haziran itibarıyla

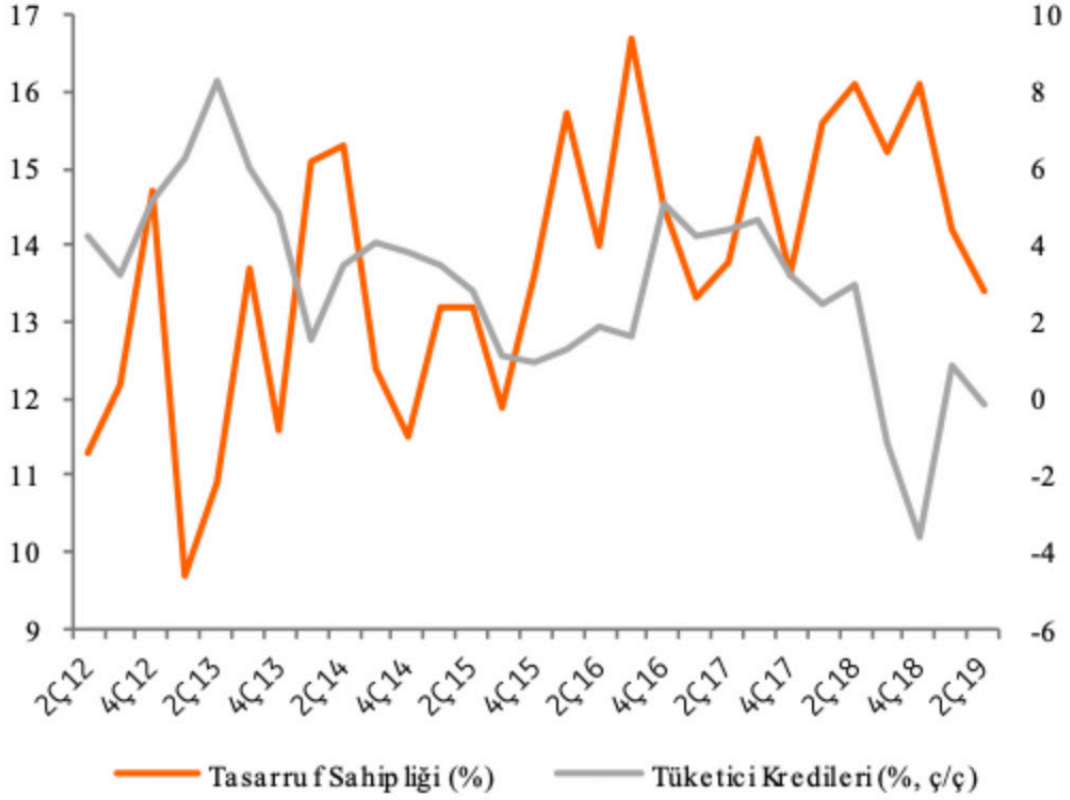
geride kalması odağın siyasi gelişmelerden yeniden daha belirgin bir şekilde politika uygulamalarına kaymasını da beraberinde getirdi.

2. çeyrekte aylık bazda bakıldığında; Mart seçimlerinin ardından Nisan'da sıçrasa da Mayıs ve Haziran'da Türkiye ve ABD arasındaki jeopolitik gelişmelere artan duyarlılıkla gerileyen tüketici güven endeksi çeyreklik dönemin tamamında ilk çeyreğe yakın seyretti. (1. Çeyrek: 58.6, 2. Çeyrek 59.2).

TÜİK-TCMB tarafından yayımlanan Tüketici Güven Endeksi'nde herhangi bir gerileme olmadığı (hatta Nisan'da ciddi bir artış kaydettiği ve Haziran ortasından itibaren finansal piyasaların daha olumluya döndüğü) bir ortamda hanehalklarının tasarruflarında ihtiyati yaklaşımın bir saik olarak etkisinin önceki çeyreğe göre daha az belirgin olabileceği söylemek mümkündür.

Nitekim bu değerlendirme; TTEA'ya göre tasarrufu olanların tasarruf yapma gerekçeleri içerisinde 1) "beklenmedik durumlara karşı güvence" faktörünün Ağustos 2018'de kur şokunun getirdiği olumsuz etkilere karşı artan ihtiyat saikiyle 2018 son

TASARRUF SAHİPLİĞİ & TÜKETİCİ KREDİLERİ

Kaynak: BRSA, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Bank)

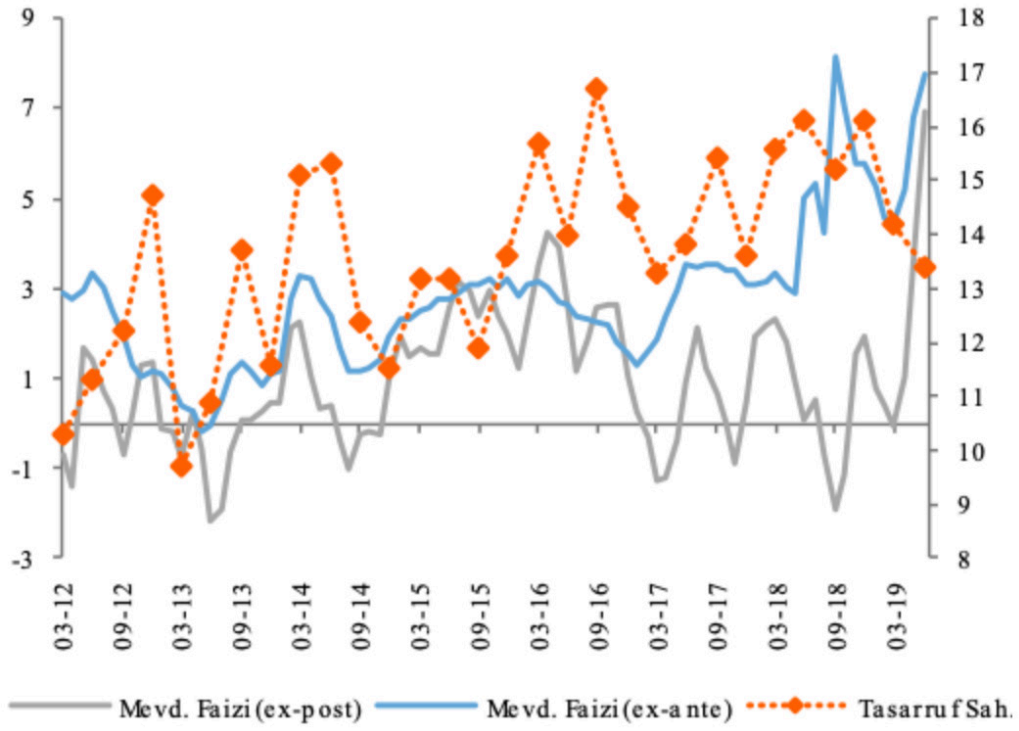
çeyrekte %22'ye ulaşp sonraki çeyreklerde düzenli gerilemesi ve 2) yaşam döngüsü saikiyle geleceğe yatırım için (faiz geliri kazanmak ve gelecekte rahat tüketim yapabilmek üzere) yapılan tasarrufların payının artması bulgularıyla da desteklenmektedir.

- Makroekonomik belirsizlik / Enflasyon: Enflasyondaki olumlu seyir, ya da ekonomideki belirsizliğin azalıp güven ortamının toparlanması, hane halkınının tedbir motifli tasarruf eğilimini azaltmaktır. Buna göre; 1) çeyrek dönemlik enflasyon 2. çeyrekte %3.1'e yükselirken (1. çeyrek: %0.8) 2) yıllık enflasyon (fiyat endeksinin çeyrek dönemdeki aylık değerlerinin ortalamasının yıllık değişimi) 2018 son çeyrekte tepe noktasına ulaştıktan sonra düzenli olarak gerilemiştir. Dolayısıyla, enflasyonun hanehalkı davranışlarına olası yansımaları çok net

olmamakla birlikte, 2. çeyrek boyunca açıklanan aylık rakamların beklentilerin altında kalması yanından kısa vadede trendin aşağı yönlü seyretmesi ve bunun devam edeceği beklentileriyle tasarruf oranının gerilemesi açıklanabilir gözükmektedir.

- Finansmana erişim: Bu yıl ilk çeyrekte ağırlıklı olarak kamu bankalarının katkısıyla bir miktar tersine dönse de; ikinci çeyrekte gerek çeyreklik büyümenin yeniden eksi olması, gerekse yıllık daralmanın daha da artmasının da ortaya koyduğu üzere tüketici kredilerinde 2018'in 2. yarısından itibaren belirginleşen yavaşlama eğilimi devam etmiştir. Borç kullanma ihtimalinde artış beklentilerini de destekleyen bu gelişmenin, 2. çeyrekteki gerileme düşünüldüğüne tasarruf sahipliğine beklendiği şekilde yansımadağı anlaşılmaktadır.

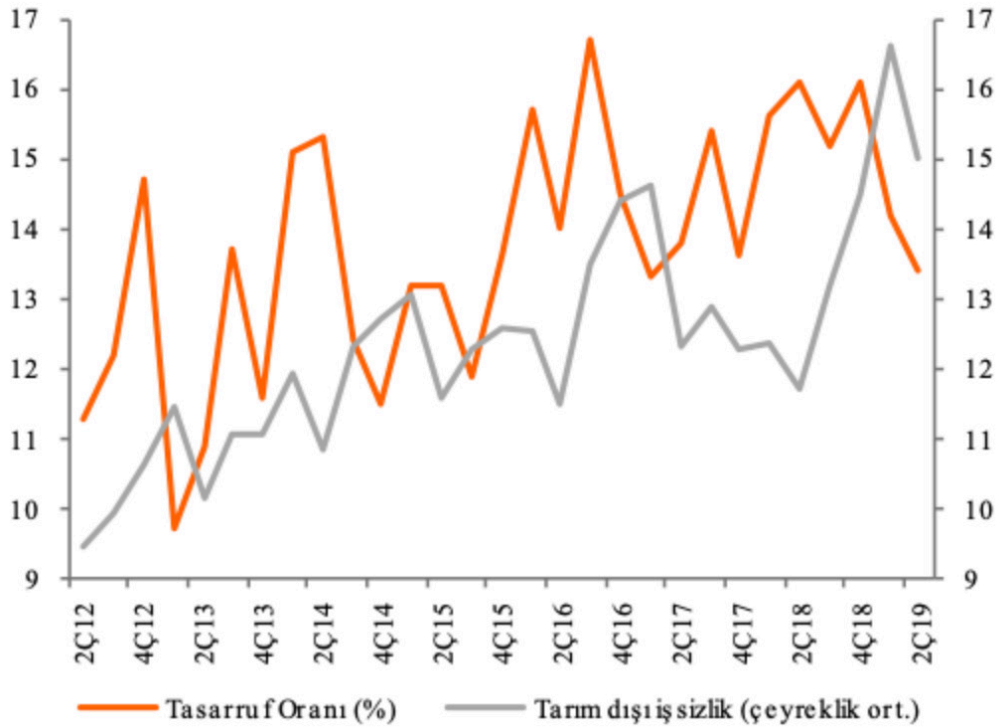
TASARRUF SAHİPLİĞİ & REEL MEVDUAT FAİZİ

* Mevduat Faizi (ex-post) = Mevduat Faiz Oranı – Gerçekleşen Enflasyon Mevduat Faizi (ex-ante) = Mevduat Faiz Oranı – MB Beklenti Anketi (12 Aylık)

Kaynak: TUIK, MB, Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Türkiye)

TASARRUF SAHİPLİĞİ & İŞSİZLİK

ÖZET GÖSTERGELER

	4Ç15	1Ç16	2Ç16	3Ç16	4Ç16	1Ç17	2Ç17	3Ç17	4Ç17	1Ç18	2Ç18	3Ç18	4Ç18	1Ç19	1Ç19
Tasarrufum Var (%)	13.6	15.7	14.0	16.7	14.5	13.3	13.8	15.4	13.6	15.6	16.1	15.2	16.1	14.2	13.4
Enflasyon (ort., ç/ç, %)	2.8	2.2	1.3	1.5	2.4	4.7	2.5	0.7	4.0	2.8	4.8	6.6	6.5	0.8	3.1
Tarım dışı İşsizlik (ort., ç/ç, %)	12.6	12.5	11.5	13.5	14.4	14.6	12.3	12.9	12.3	12.4	11.7	13.2	14.5	16.6	15.0
USD/TRY (ort.)**	2.9	2.9	2.9	3.0	3.3	3.7	3.6	3.5	3.8	3.8	4.4	5.7	5.5	5.4	5.9
USD/TRY Artışı* (%)	2.2	1.3	-1.7	2.3	10.7	12.6	-3.1	-1.8	8.0	0.4	14.6	27.8	-1.2	-2.8	9.6
50:50 EUR:USD Döviz Sep. (ort)**	3.0	3.1	3.1	3.1	3.4	3.8	3.8	3.8	4.1	4.3	4.8	6.1	5.9	5.7	6.2
50:50 EUR:USD Döviz Sep* (ort, ç/ç, %)	1.4	1.6	-0.4	1.7	8.8	11.9	-1.5	1.7	8.2	2.8	12.7	26.1	-2.1	-3.1	8.9
Mevduat Faizi (ort., %)	10.6	10.9	10.5	9.9	9.7	9.8	11.3	11.9	12.1	12.4	13.7	18.6	23.2	20.2	21.9
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ort., %)	10.6	10.9	9.4	9.0	9.9	11.3	11.2	11.6	13.1	13.4	16.5	23.0	22.6	18.8	22.7
Altın (ort., USD)	1,103	1,182	1,258	1,335	1,216	1,220	1,258	1,279	1,277	1,330	1,306	1,212	1,228	1,303	1,309

*Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Türkiye)

- Reel faizler: Reel faiz oranının düzeyi ile tasarruflar arasındaki ilişkiden hareketle 2019'un 2. çeyreğindeki gelişmeler de dikkate alınmalıdır. Finansal piyasalarda faiz oranları 3. çeyrekteki sert artışın ardından son çeyrekte itibaren bu yılın Mart ayına kadar olan dönemde genelde aşağı yönlü seyretmiştir. Ancak, bu süreçte hanehalkının artan ölçüde döviz cinsi varlıklara yönelmeleri ve buna paralel olarak MB'nin rezervlerindeki düşüşün yarattığı endişelerle 2. çeyrekte faizler yeniden artış trendine dönmüştür. Buna bağlı olarak, gerek enflasyon beklentilerine göre düzeltilmiş mevduat faiz oranı (ex-ante reel mevduat faizi) gerekse gerçekleşen enflasyona göre düzeltilmiş mevduat faiz oranı (ex-post reel mevduat faizi) yükselmiştir. Türkiye'deki tasarruf eğilimlerine yönelik çalışmalarda reel faiz ve tasarruf sahipliği oranı arasında net bir ilişki olduğunda dair güçlü bir kanıt olmamakla birlikte reel mevduat faizindeki artışa rağmen hane halkının tasarruf sahipliğinin gerilemesi şaşırtıcı olup, başka değişkenlerin belirleyiciliğinin daha fazla olduğunu düşündürmektedir.

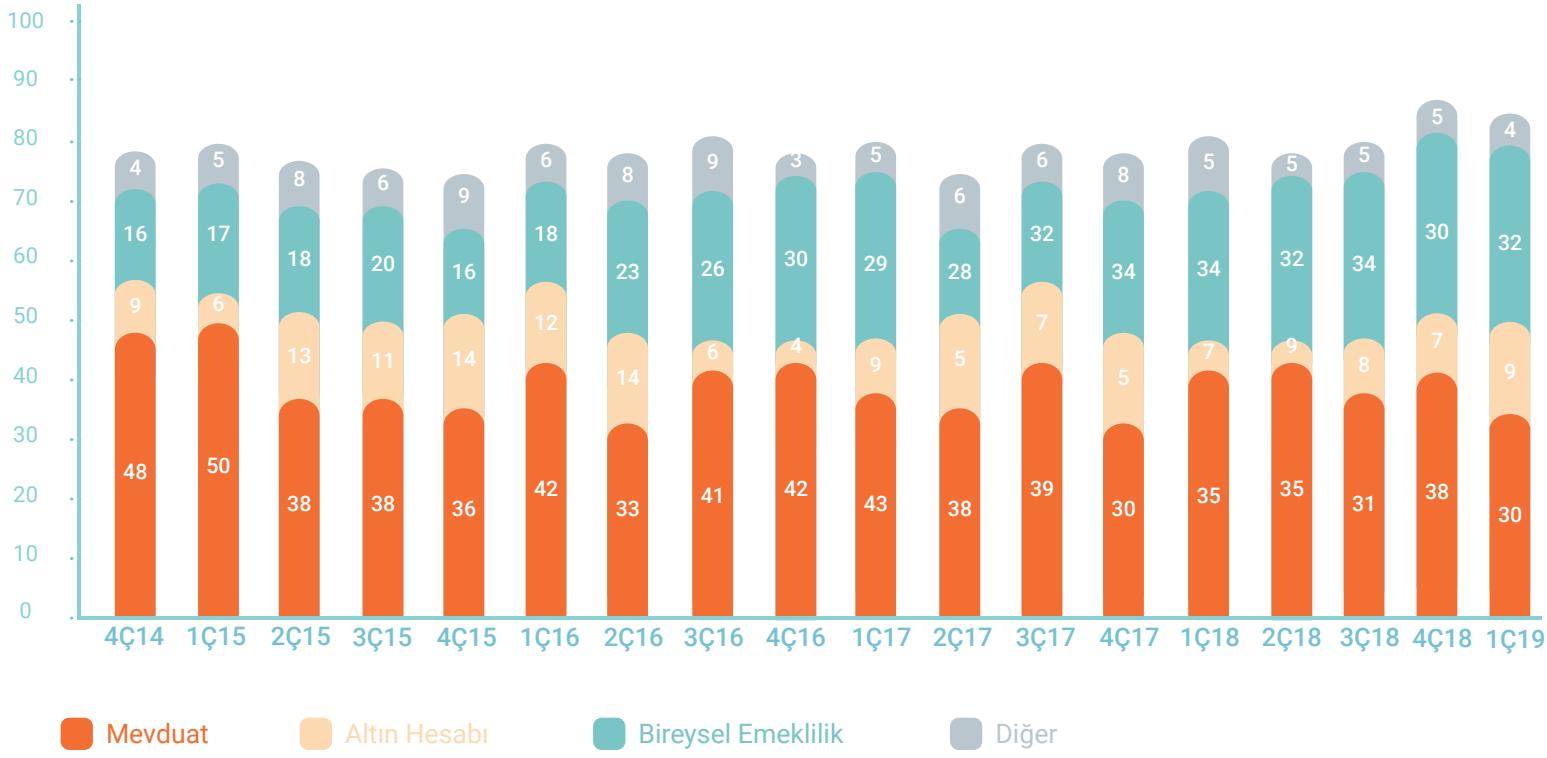
İşleminde IMF gelir büyümesi ile tasarruf oranı arasında dikkate değer bir ilişkiyi ortaya koymuştur. Dolayısıyla, "gelir yetersizliği" tasarrufları sınırlandırıcı bir etki yaratmaktadır. Benzer şekilde, istihdam kaybının gelir üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin de tasarruf talebini olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede, bu yıl gerek büyümenin zayıf seyri gerekse işsizlik oranının 2009'daki küresel krizden bu yana en yüksek düzeye gelmesi TTEA'daki tasarruf sahipliği oranını aşağı çekmiş olabilir.

Özetle 2019'un 2. çeyreğinde, reel faiz hadlerindeki yükselişe rağmen finansal piyasalarda ve kurdaki olumlu seyrin getirdiği rahatlama, enflasyon görünümünde iyileşme işaretleri gibi faktörler ihtiyat saikiyle tasarruf etme ihtiyacını azaltırken, daha belirgin hale gelen gelir yetersizliği de tasarruf sahipliğini sınırlamış olabilir.

2019'un ikinci anket döneminde hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonunda bazı değişiklikler gözlenmiştir. Buna göre:

Gelir ve büyüme: Türkiye'ye yönelik bir ça-

SİSTEM İÇİ ÜRÜNLERİN KIRILIMI

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Türkiye)

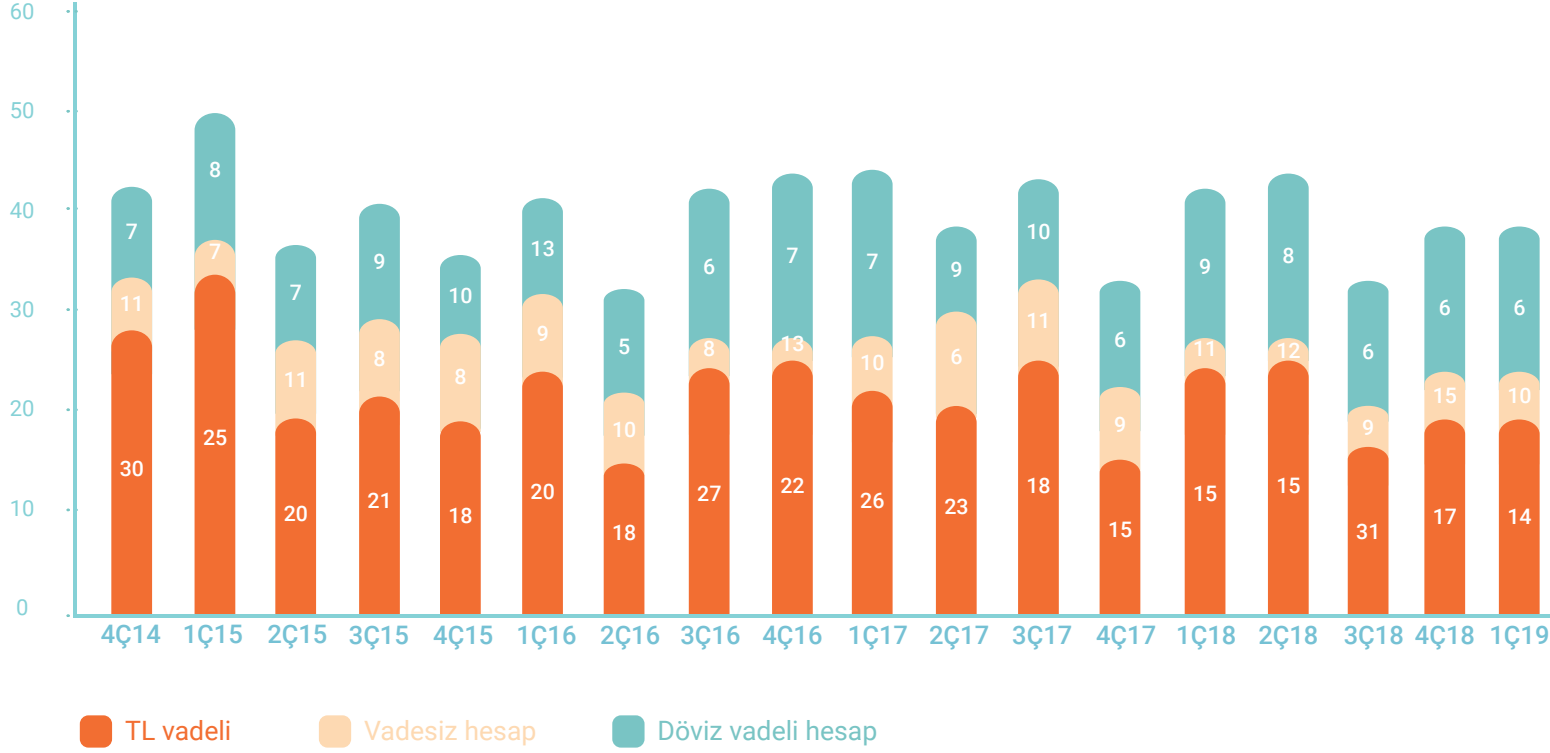
- Toplam tasarrufların yaklaşık %80'ini oluşturan sistem içi finansal ürünlerin payı 2019 ilk çeyrekte sert bir düşüşle 2015 sonundan bu yana en düşük seviyeye geldikten sonra 2. çeyrekte yeniden hızla yükselmiştir. Temelde, vadeli döviz mevduatları lehine yastık altı altın ve bireysel emeklilik ürünlerinin paylarındaki düşüşten kaynaklanan bu durum hanehalklarının (bankacılık verilerinin de teyit ettiği) davranışlarında artan dolarizasyon eğilimini ve görece cazip hale gelen reel faizlerle sistem içine girişlerin de olduğunu düşündürmektedir

- Sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; son dönemde özellikle TL cinsi vadeli hesapların payındaki düşüşe paralel gerileyerek 1. çeyrekte %30.2 ile serinin başından bu yana gözlenen en düşük seviyeye geldikten 2. çeyrekte toparlanmış ve %36'ya yükselmiştir. Dolarizasyonun bir göstergesi olarak vadeli döviz mevduatının payı %12.6 ile tepe noktasına ulaşmıştır. Öte yandan, 3 yıla yakın bir dönemdir

(bir kaç istisnai gözlem hariç) genelde %40-45 aralığında dalgalanan mevduat dışı ürünlerin payı %44.9 ile %47'lik tepe noktasına yakın seyretilmiştir.

- Bireysel emeklilik payı ise hızla gerileyerek %27.7 ile 2016 ortasından beri en düşük seviyeye gelmiştir. Bu durum muhtemelen bireysel emeklilik ürünlerinden çıkışın değil, temelde sisteme dönen sistem dışı ürünler sonucu azalan ağırlıktan kaynaklanmaktadır.

MEVDUAT ÜRÜNLERİNİN KIRILIMI

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (IPSOS KMG-ING Türkiye)

Yard. Doç. Dr. Banu Demir Pakel
Bilkent Üniversitesi

Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Türkiye

Yard. Doç. Dr. Pelin Akyol
Bilkent Üniversitesi

4. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Türkiye girişimi ile hayata geçirilen **“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”**, Bilkent Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

Bilkent University

2019

2. ÇEYREK RAPORU